

Fritt forum

Vad kan Sverige göra och vad gör vi mot den befolkningsutveckling som hotar att gå mot en katastrof? Om detta ämne handlar denna artikel, författad av civilekonom ROLF ENGLUND, Stockholm, internationell sekreterare i Sveriges konservativa studentförbund. Den spänner över ett vitt fält och tar bl. a. upp frågan hur befolkningen i olika länder ställt sig till grundfrågan: Vill de ha färre barn? I artikeln påpekas att bara 5 procent av Sveriges bidrag går till familjeplanering. Debattinlägget rör sig om hur problemet med födelsekontroll skall kunna lösas. Siffrorna för befolkningsökningen visar att jordens befolkning kommer att vara fördubblad år 2 000 jämfört med början av 1960-talet. Författaren hävdar att vi redan i dag måste göra klart för oss att här finns en svår uppgift att lösa — men en uppgift som måste lösas.

Vad gör vi åt befolkningsexplosionen?

Möjligheterna att få till stånd en ekonomisk utveckling som leder till en dräglig standard för jordens människor kommer i avgörande utsträckning att vara avhängiga av i vilken takt folkökningen kommer att gå.

I början på 1960-talet uppgick jordens befolkning till ungefär 3 miljarder. Enligt föreliggande beräkningar kommer antalet att år 2 000 att uppgå till något mellan 6 och 7 miljarder. Denna fördubbling kommer att ha skett om ungefär 30 år, vilket betyder att de flesta av oss kommer att uppleva den dagen. Måtte vi inte ha anledning att den dagen förbanna att vi inte var mer förutseende i dag medan det ännu fanns tid att få utvecklingen under kontroll.

År 2 000 låter avlägset, men om vi sänker blicken och bara ser på perioden 1965 till 1970 blir bilden genast mer konkret. Under denna tid beräknas befolkningen i de underutvecklade länderna öka med ungefär 220 miljoner människor, vilket motsvarar hela den nuvarande befolkningen i USA och Canada ihop. För att inte denna befolkningsökning skall sänka den redan nu förtvívlat låga inkomst per person i u-länderna krävs en ökning av deras nationalprodukt med 200 miljarder kronor.

Det blir i Asien den stora ökningen kommer. Om 30 år kommer Asien att ha fler innevärdare än vad hela jorden har idag. Bara ökningen på 2 miljarder motsvarar dagens befolkning i Asien, Afrika och en cirka 20 miljoner från Europa. Räknar man i procent får emellertid Asien se sig distanserat av Latinamerika. Från 220 miljoner i dag beräknas en ökning med 400 miljoner till 620 miljoner år 2 000. Detta innebär att Latinamerika som i dag har ungefär hälften av Europas befolkning på 430 miljoner kommer att ha 30 miljoner fler innevärdare än Europa år 2 000.

Dessa människomassar — dessa miljoner enskilda individer — skall förses med mat för dagen, någonstans att bo, ges utbildning och arbete. En större

let så mycket som ålderssammansättningen kommer alla andra åtgärder för att förbättra levnadsvillkoren att vara förgäves. Barnbomben kan då ha desermerats i stället för att i ännu en konvulsion slunga födelsetalet i höjden.

Folkökningen ligger i dag på mellan 2,3—2,8 proc. i u-länderna. Detta motsvarar en fördubbling på 30 år. Folkökningen motsvarar ungefär hälften av ökningstakten i u-ländernas ekonomi. Hälften av varje års ökade produktion går alltså åt för att försörja den ökande befolkningen i stället för att kunna användas för att förbättra förhållandena för den tidigare befolkningen eller för att investeras i syfte att höja framstegstakten ytterligare.

Hur är då utsikterna för att en sänkning av födelsetalen skall komma till stånd? Utvecklingen på detta område har under de allra senaste åren varit om inte tillfredsställande så åtminstone hoppigivande. Plastspiralen har visat sig vara ett enkelt och billigt preventivmedel, som går utmärkt att använda under de svåra förhållandena som i allmänhet råder i ett u-land. Antagligen kan man hoppas mer av den tekniska utvecklingen. Det är ju strängt taget bara ett fåtal år som det forskats målmedvetet och energiskt på detta område, och om vi på denna tid fått fram både piller och plastspiraler, förefaller det sannolikt både att dessa medel kan komma att utvecklas ytterligare och att nya metoder kan komma fram som är väl lämpade för u-ländernas krav.

Men födelsekontroll är kanske mindre ett tekniskt än ett innovationsspridningsproblem. Det gäller att övertyga enskilda människor att inte bara världen som helhet utan just de själva får nytta av att de skaffar sig färre barn. Hittills har det varit en vitt spridd uppfattning att människorna i u-länderna skulle vara negativa mot hela idén om färre barn. Det stående argumentet har varit att "de behöver ju barnen som pension". Den praktiska erfarenheten har emellertid visat att människorna tvärtom är

Procent. Föräldrar som ej önskar fler barn som nu har

		3 barn	4 barn	5 ell. fl.
Puerto Rico	1953	—	87	93
Jamaica	1957	68	80	84
Öst-Pakistan	1963	50	56	63
Väst-Pakistan	1960	38	67	73
Indien	1958	42	75	85
Indonesien	1961	23	37	41
Japan	1961	95	98	96

Källa: Utdrag ur W. Parker Mauldin, "Fertility Studies: Knowledge, Attitude and Practice", Studies in Family Planning, No 7, Juni 1965, sidan 7.

Även om viljan finns gäller det att program görs upp och genomförs. Viljan kanske bara kommer fram vid en intervjuundersökning — hur har det gått i praktiken? Det är i Korea och på Taiwan (Formosa) som plastspiralen prövats mest. På Taiwan väljer nu nästan 80 proc. spiralen och som tecken på att medlet accepteras kan nämnas att varje brukare har övertygat mer än två andra att också skaffa spiral. I Korea sattes 1963 in 1500 spiraler, 1964 var siffran redan uppe i 112000 och första kvartalet 1965 motsvarade siffran en årlig nivå på cirka 240 000 stycken. I försök på Taiwan hade efter mindre än två år var femte kvinna i målgruppen accepterat spiralen. I en liknande undersökning bland en icke läskunnig landsbygdsbefolkning i Thailand uppnåddes samma resultat på bara 8 månader. 1965 startades familjeplaneringsprojekt i Turkiet, Tunisien, Indien och Pakistan. Intresset växer också snabbt i den övriga världen. Under budgetåret 1965/66 fick Sverige in framställningar om familjeplaneringsbistånd från Förenade arabrepubliken, Sydkorea, Malaysia, Marocko, Mauritius, Tunisien, Turkiet och Indien samt underhandsförfrågningar från Chile och Nepal. Motståndet mot att FN och dess organ skall engagera sig i bistånd på detta område håller hastigt på att brytas ned även om den slutgiltiga omvändelsen kanske inte kommer innan den katolska kyrkan gjort sin. Den katolska kyrkan har under århundraden visat sin förmåga att anpassa sig till en ny värld. Den nya världen kräver födelsekontroll. Kyrkan kommer nog. Gör

för 1967/68 på 404,3 milj. kronor går bara cirka 28 miljoner till familjeplanering. Av detta utgörs 11 miljoner av anslag till åtgärder som ännu inte är färdigplanerade. 8,1 miljoner går till Pakistan, 2 miljoner till den privata organisationen IPPF, 1 miljon till Turkiet och en halv miljon till Tunisien. Totalt utgör familjeplaneringen bara 5 proc. av vårt totala bistånd. Det måste vi hålla i minnet när det sägs med stolthet i rösten att Sverige går i spetsen på detta fält. Det skulle behövas en grundlig debatt om vad Sverige och andra länder och organisationer kan göra för insatser på detta område. Man kan tänka sig betalningen i utländsk valuta av preventivmedlen. Vi får emellertid ha klart för oss att detta bara är en del av kostnaderna för ett utbyggt program. Vidare kan vi ställa medicinsk utrustning och eventuellt transportmedel till förfogande för de grupper av inhemsk personal som i sista hand måste göra arbetet på fältet. Det viktiga är att u-länderna själva gör en insats. Vi kan övertyga dem om nödvändigheten av detta. Kan vi gå så långt att vi gör sådana insatser till en förutsättning för annat bistånd? Vilka psykologiska konsekvenser skulle ett sådant handlande få? Sådana krav skall kanske vara onödiga. Insikten om nödvändigheten av att bringa befolkningsexplosionen under kontroll sprider sig nu snabbt. Som exempel på vilka mål som sätts upp i u-länderna kan nämnas att Pakistan planerar att sänka födelsetalet från nuvarande 50 per tusen till 40 per tusen redan år 1970. I Indien är målsättningen att sänka födelsetalet från nuvarande 40 per tusen till

beräkningar kommer antalet att år 2 000 att uppgå till något mellan 6 och 7 miljarder. Denna fördubbling kommer att ha skett om ungefär 30 år, vilket betyder att de flesta av oss kommer att uppleva den dagen. Måtte vi inte ha anledning att den dagen förbanna att vi inte var mer förutseende i dag medan det ännu fanns tid att få utvecklingen under kontroll.

År 2 000 låter avlägset, men om vi sänker blicken och bara ser på perioden 1965 till 1970 blir bilden genast mer konkret. Under denna tid beräknas befolkningen i de underutvecklade länderna öka med ungefär 220 miljoner människor, vilket motsvarar hela den nuvarande befolkningen i USA och Canada ihop. För att inte denna befolkningsökning skall sänka den redan nu förtyvlat låga inkomsten per person i u-länderna krävs en ökning av deras nationalprodukt med 200 miljarder kronor.

Det blir i Asien den stora ökningen kommer. Om 30 år kommer Asien att ha fler innevärnare än vad hela jorden har idag. Bara ökningen på 2 miljarder motsvarar dagens befolkning i Asien, Afrika och en cirka 20 miljoner från Europa. Räkna man i procent får emellertid Asien se sig distanserat av Latinamerika. Från 220 miljoner i dag beräknas en ökning med 400 miljoner till 620 miljoner år 2 000. Detta innebär att Latinamerika som i dag har ungefär hälften av Europas befolkning på 430 miljoner kommer att ha 30 miljoner fler innevärnare än Europa år 2 000.

Dessa människomassor — dessa miljoner enskilda individer — skall förses med mat för dagen, någonstans att bo, ges utbildning och arbete. En större och svårare uppgift kan man knappast föreställa sig!

I dagens läge förefaller det osannolikt att några befolkningspolitiska åtgärder kommer att kunna ändra bilden som nu tecknats av jorden med 7 miljarder människor. Trots detta är frågan om födelsekontroll viktig.

△

Viktig därför att om vi inte till dess fått läget under kontroll och påverkat om inte anta-

duppling på 30 år. Folkökningen motsvarar ungefär hälften av ökningstakten i u-ländernas ekonomi. Hälften av varje års ökade produktion går alltså åt för att försörja den ökande befolkningen i stället för att kunna användas för att förbättra förhållandena för den tidigare befolkningen eller för att investeras i syfte att höja framstegstakten ytterligare.

Hur är då utsikterna för att en sänkning av födelsetalen skall komma till stånd? Utvecklingen på detta område har under de allra senaste åren varit om inte tillfredsställande så åtminstone hoppingsvärd. Plastspiralen har visat sig vara ett enkelt och billigt preventivmedel, som går utmärkt att använda under de svåra förhållandena som i allmänhet råder i ett u-land. Antagligen kan man hoppas mer av den tekniska utvecklingen. Det är ju strängt taget bara ett fåtal år som det forskats målmedvetet och energiskt på detta område, och om vi på denna tid fått fram både piller och plastspiraler, förefaller det sannolikt både att dessa medel kan komma att utvecklas ytterligare och att nya metoder kan komma fram som är väl lämpade för u-ländernas krav.

Men födelsekontroll är kanske mindre ett tekniskt än ett innovationsspridningsproblem. Det gäller att övertyga enskilda människor att inte bara världen som helhet utan just de själva får nytta av att de skaffar sig färre barn. Hittills har det varit en vitt spridd uppfattning att människorna i u-länderna skulle vara negativa mot hela idén om färre barn. Det ständiga argumentet har varit att "de behöver ju barnen som pension". Den praktiska erfarenheten har emellertid visat att människorna tvärtom är mycket positivt inställda till tanken på familjeplanering. Tabellen här intill visar hur många procent av de tillfrågade som upp gav att de inte önskar fler barn. Det bör observeras att flera av undersökningarna gjordes för flera år sedan innan någon större propaganda för familjeplanering hade gjorts. Japan har tagits med för att visa att viljan till familjeplanering inte heller går tillbaka om den ekonomiska utvecklingen skulle ta fart.

Knowledge, Attitude and Practice", Studies in Family Planning, No 7, Juni 1965, sidan 7.

Även om viljan finns gäller det att program görs upp och genomförs. Viljan kanske bara kommer fram vid en intervjuundersökning — hur har det gått i praktiken? Det är i Korea och på Taiwan (Formosa) som plastspiralen prövats mest. På Taiwan väljer nu nästan 80 proc. spiralen och som tecken på att medlet accepteras kan nämnas att varje brukare har övertygats mer än två andra att också skaffa spiral. I Korea sattes 1963 in 1500 spiraler, 1964 var siffran redan uppe i 112000 och första kvartalet 1965 motsvarade siffran en årlig nivå på cirka 240 000 stycken. I försök på Taiwan hade efter mindre än två år var femte kvinna i målgruppen accepterat spiralen. I en liknande undersökning bland en icke läskunnig landsbygdsbefolkning i Thailand upp nåddes samma resultat på bara 8 månader. 1965 startades familjeplaneringsprojekt i Turkiet, Tunisien, Indien och Pakistan. Intresset växer också snabbt i den övriga världen. Under budgetåret 1965/66 fick Sverige in framställningar om familjeplaneringsbistånd från Förenade arabrepubliken, Sydkorea, Malaysia, Marocko, Mauritius, Tunisien, Turkiet och Indien samt underhandsförfrågningar från Chile och Nepal. Motståndet mot att FN och dess organ skall engagera sig i bistånd på detta område håller hastigt på att brytas ned även om den slutgiltiga omvändelsen kanske inte kommer innan den katolska kyrkan gjort sin. Den katolska kyrkan har under århundraden visat sin förmåga att anpassa sig till en ny värld. Den nya världen kräver födelsekontroll. Kyrkan kommer nog. Gör den inte det kommer den att ådraga sig ett tungt ansvar. I sammanhanget bör man kanske ställa frågan om kyrkan har ett så helt avgörande inflytande på sina medlemmars inställning i denna fråga. Det är självklart att katolska kyrkans välsignelse av preventivmedlen skulle underlätta arbetet, men det är kanske inte av helt avgörande betydelse.

△

Vad gör då Sverige på detta fält. Av vår totala biståndsbudget

för 1967/68 på 404,3 milj. kronor går bara cirka 28 miljoner till familjeplanering. Av detta utgörs 11 miljoner av anslag till åtgärder som ännu inte är färdigplanerade. 8,1 miljoner går till Pakistan, 2 miljoner till den privata organisationen IPPF, 1 miljon till Turkiet och en halv miljon till Tunisien. Totalt utgör familjeplaneringen bara 5 proc. av vårt totala bistånd. Det måste vi hålla i minnet när det sägs med stolthet i rösten att Sverige går i spetsen på detta fält. Det skulle behövas en grundlig debatt om vad Sverige och andra länder och organisationer kan göra för insatser på detta område. Man kan tänka sig betalningen i utländsk valuta av preventivmedlen. Vi får emellertid ha klart för oss att detta bara är en del av kostnaderna för ett utbyggt program. Vidare kan vi ställa medicinsk utrustning och eventuellt transportmedel till förfogande för de grupper av inhemsk personal som i sista hand måste göra arbetet på fältet. Det viktiga är att u-länderna själva gör en insats. Vi kan övertyga dem om nödvändigheten av detta. Kan vi gå så långt att vi gör sådana insatser till en förutsättning för annat bistånd? Vilka psykologiska konsekvenser skulle ett sådant handlande få? Sådana krav skall kanske vara onödiga. Insikten om nödvändigheten av att bringa befolkningsexplosionen under kontroll sprider sig nu snabbt. Som exempel på vilka mål som sätts upp i u-länderna kan nämnas att Pakistan planerar att sänka födelsetalet från nuvarande 50 per tusen till 40 per tusen redan år 1970. I Indien är målsättningen att sänka födelsetalet från nuvarande 40 per tusen till 25 per tusen år 1973. Kommer dessa projekt att lyckas och medför detta de förbättringar i folkets levnadsstandard som man räknar med kan man förmoda att andra länder snabbt kommer att följa på den inslagna vägen. Då finns det hopp om att världen vid detta sekels slut åtminstone inte skall ha det väsentligt sämre än nu. Att de rika länderna skall understödja detta med all kraft är en självklarhet.

ROLF ENGLUND